

Sfaturi pentru epigramiști (III)

Tema și respectarea ei în epigramă

Recent am avut o mică discuție cu colegii Rodean, Orășanu (alias Calimero) și Gârda, privind tema și respectarea ei în concursurile de epigramă. M-a bucurat stilul colegial și elegant în care s-au dezbătut problemele în frumoasa noastră pasiune. Pasiune mult mai restrânsă și neglijată decât multe altele. Reiau firul celor discutate anterior privind necesitatea respectării temei, fără să mai vorbesc de exemplele disputate anterior. De altfel, chiar Calimero ne-a sugerat ideea. Un lucru este cert: O temă emisă, indiferent cât este de generoasă, trebuie respectată. Despre "tragerea" la temă o să dau un exemplu, nu înainte de a vă spune că acest procedeu, repudiat, se folosește (fără succes) și în rebus. Cine s-a ocupat de rebus, știe. Iată un catren hazliu (numele autorului l-am uitat dar nu-mi cer scuze deoarece epigrama este croită după un banc vechi) catren cu care ne putem juca, exemplificând posibilitățile de tragere la temă:

” Ți-am văzut asear’ nevasta
În porumb, c-un derbedeu!
- Și ce-mi pasă mie de-asta...
Ce, era porumbul meu?”

Prin extenso, ca să nu mai repet expresia “tragere la temă”, putem să trimitem catrenul la un concurs cu tema “Seara” deoarece cuvântul apare în catren. Dar acțiunea se putea petrece la fel de bine, dimineața, la prânz sau noaptea. Deci, NU. Sau la un concurs cu tema “Porumbul” dar tot la fel de bine amoretii se puteau desfășura într-un lan de floarea soarelui. Deci, NU. Ar fi mers oare la tema: “Derbedeul”? Păi, la fel de bine putea infidela de nevastă să-și facă de cap cu un pompier. Deci, NU. Putem în schimb să-l trimitem la concursul cu tema: ”Naivitatea”. Este adevărat ce spune Calimero în ceea ce privește exploatarea temei prin a evada în metaforă. Dar ideea de bază trebuie să rămână. Iată un exemplu care îmi vine pe moment: la tema “Poarta” să zicem. Desigur, majoritatea concurenților vor face trimitere la poarta de fotbal, la poarta casei sau la poarta șurii. Dar un epigramist inspirat poate să exploateze sensul metaforic: “o porțiță de scăpare” care nu este nici din lemn, nici din oțel ci o metaforă, o expresie spirituală dar folosită în concurs fără să te abați de la temă. În ceea ce privește concursurile, vorbesc de unele dintre ele, mai nou se fac niște artificii care și-ar dori să confere originalitate dar nu fac altceva decât să dăuneze. De exemplu obligativitatea de a folosi cuvântul temă, ca atare, în câmpul catrenului. Acest fenomen nu numai că reduce posibilitatea de exploatare a domeniului dar creează și o

monotonie în volumul de lucrări din concurs. Vor fi astfel multe similitudini, tratări directe ale temei sau chiar catrene fără poantă. Am întâlnit chiar concursuri (unele încă pe rol) care impun trei sau chiar patru cuvinte obligatoriu de a fi regăsite în catren. Ori asta chiar că reduce drastic varietatea poantelor, care varietate, în ultimă instanță, ar face deliciul concursului. Imaginați-vă că ați citi o mie de epigrame de genul acesta, cu trei cuvinte obligatorii. Eu am încercat recent dar după vreo 50 de catrene am renunțat. În concursurile clasice, în care se dă o temă și nici o constrângere în ceea ce privește construcția, o sută de epigramaști pot aborda o sută de idei diferite, la aceeași temă, fără să se "calce pe picioare". Poate cu două-trei asemănări. Iată două exemple pozitive:

La tema "Căciula"

Acoperemânt mișos
Care, chiar când e de miel,
Poate fi mai valoros
Decât ceea ce-i sub el.
(Mircea Trifu)

Acestei epigrame (deși e o mică greșeală de ritm în ultimul vers) aproape că nici nu-i mai trebuie titlu, atât de bine sugerează tema. Sau:

La tema "Kitsch-ul"

Cumpărat de mulți, prostește,
E, de-l măsurăm mai just,
Lucru-n care strălucește
...prostul gust.
(Mircea Trifu)

La fel ca și în epigrama de mai sus, un epigramist bun poate să intuiască tema chiar și fără ca autorul să scrie titlul.

Iată și un exemplu negativ la tema "Pasărea":

Pasărea

O transmisie-n eter
Spre un strop de fericire

Și o punte de unire

Dintre pământeni și cer.

Dacă nu ar fi titlul, oare la ce ne-am gândi? La avion, la rachetă? La undele ultracurte? Mai ales că pasărea nu-i o “transmisie” ci pur și simplu... o pasăre care-și ia singură zborul. Această epigramă face parte din categoria celor care nu respectă tema ci sunt “trase la temă” prin titlu. Iată una în care se înscrie cuvântul temă în câmpul catrenului... de patru ori:

La tema “Fumatul”

Țigări de lux fumam odată,

Când ne-ntâlneam pe ulicioară...

Iubirea noastră de-altădată

S-a dus ca fumul de țigară.

Lăsând la o parte rima: “odată-altădată”, observați patru cuvinte din sfera temei în patru versuri: “țigări”, “fumam”, “fumul”, “țigară”. Și ce a ieșit? Un catren fad, fără poantă ci cel mult o metaforă străvezie: “S-a dus ca fumul de țigară” care numai poantă (nici măcar metaforică) nu este.

Nae Bunduri